

Indskrænkning af Behovet. Afhandlingen indeholder en ret indgaaende Beskrivelse af de forskellige Hjælpeforanstaltninger, som staar til Raadighed for Kvinder under Svangerskab og Fødsler; den ender med et ret vidtgaaende Program med Hensyn til, hvad der for Fremtiden bør gøres for at hjælpe Kvinden i Nutidssamfundet.

Det er et overordentlig værdifuldt og interessant Arbejde, der her er udført. Bogen kan tjene flere Formaal. Den er saaledes en særdeles nyttig Haandbog at have staaende paa sin Hylde. Kvinder kan hente megen Bæring deraf med Hensyn til, hvorledes de i en lang Række Relationer er stillet, og hvilke Fremgangsmaader de vil kunne følge for at opnaa bestemte Maal. Men ogsaa for Mændene er Bogen nyttig Læsning, idet den maaske kan rokke ved deres Forestillinger om Kønnenes indbyrdes Stilling i Samfundslivet og vise dem, at den ikke beror paa en Naturlov, men hovedsagelig er Reminiscenser fra andre Samfundstilstande, og at det derfor snarest er naturligt, at den undergaar ret betydelige Ændringer. Der kan paa visse Omraader rejses Kritik, ikke mod Forfatterens Fremstilling af Kendsgerninger, men af de Opfattelser, som de gør gældende angaaende de forskellige Spørgsmaal. Men det er netop en af de tiltrækkende Sider ved dette Arbejde, at man ikke har indskrænket sig til Beskrivelse, men har dristet sig til at tage Stilling til Problemerne.

Bogens er forsynet med nogle overordentlig nydelige Vignetter af en anonym Kunstner.

Jørgen Pedersen.

Johs. C. D. Zahn: DIE BANKAUFSICHTSGESETZE DER WELT. Berlin und Leipzig 1937, XXX + 819 Sider.

Det tyske Institut für Bankwissenschaft und Bankwesen, der tidligere har foranstaltet Festskriftet til Dr. Schacht (Probleme des deutschen Wirtschaftslebens), har ligeledes taget Initiativet til Udgivelse af dette nyttige Samleværk. I Værket gengives ikke blot de gældende Love for Tilsyn med Kreditbankerne, men tillige de i Tilknytning dertil udstedte Forordninger, Regnskabsskemaer o. lign. I en kort Indledning søges der optrukket nogle almindelige Resultater med Hensyn til Bankloves Indhold.

Hensigten med disse Linier er blot at gøre opmærksom paa Fremkomsten af Værket, der vil være til betydelig Gavn som Materialesamling for Fagfolk.

Holger Koed.

A. Wald: BERECHNUNG UND AUSSCHALTUNG VON SAISONSCHWANKUNGEN (Beiträge zur Konjunkturforschung, herausgegeben vom Österreichischen Institut für Konjunkturforschung, Nr. 9), Jul. Springer, Wien 1936, VIII + 140 Sider.

Denne den første af det østrigske Instituts »Beiträge« af væsentlig teoretisk-statistisk Indhold befatter sig alene med Udskillelsen af Sæsonvariationerne af en Tidsrække. Disse Svingninger adskiller sig jo i Almindelighed fra andre Svingninger derved, at deres Periodelængde paa Forhaand er given, og er forsaavidt enklere at behandle. Dog maa Forf. naturligvis til at begynde med tage alle Slags Bevægelser i Betragtning for i det hele at definere sin Opgave, og det gøres ogsaa i nogle indledende, mere almindelige Bemærkninger om Analyse af Tidsrækker, til hvilke jeg nedenfor kommer tilbage. Iøvrigt gennemgaaes i et særligt Afsnit en Række af de i

Indskrænkning af Behovet. Afhandlingen indeholder en ret indgaaende Beskrivelse af de forskellige Hjælpeforanstaltninger, som staar til Raadighed for Kvinder under Svangerskab og Fødsler; den ender med et ret vidtgaaende Program med Hensyn til, hvad der for Fremtiden bør gøres for at hjælpe Kvinden i Nutidssamfundet.

Det er et overordentlig værdifuldt og interessant Arbejde, der her er udført. Bogen kan tjene flere Formaal. Den er saaledes en særdeles nyttig Haandbog at have staaende paa sin Hylde. Kvinder kan hente megen Bæring deraf med Hensyn til, hvorledes de i en lang Række Relationer er stillet, og hvilke Fremgangsmaader de vil kunne følge for at opnaa bestemte Maal. Men ogsaa for Mændene er Bogen nyttig Læsning, idet den maaske kan rokke ved deres Forestillinger om Kønnenes indbyrdes Stilling i Samfundslivet og vise dem, at den ikke beror paa en Naturlov, men hovedsagelig er Reminiscenser fra andre Samfundstilstande, og at det derfor snarest er naturligt, at den undergaar ret betydelige Ændringer. Der kan paa visse Omraader rejses Kritik, ikke mod Forfatterens Fremstilling af Kendsgerninger, men af de Opfattelser, som de gør gældende angaaende de forskellige Spørgsmaal. Men det er netop en af de tiltrækkende Sider ved dette Arbejde, at man ikke har indskrænket sig til Beskrivelse, men har dristet sig til at tage Stilling til Problemerne.

Bogens er forsynet med nogle overordentlig nydelige Vignetter af en anonym Kunstner.

Jørgen Pedersen.

Johs. C. D. Zahn: DIE BANKAUFSICHTSGESETZE DER WELT. Berlin und Leipzig 1937, XXX + 819 Sider.

Det tyske Institut für Bankwissenschaft und Bankwesen, der tidligere har foranstaltet Festskriftet til Dr. Schacht (Probleme des deutschen Wirtschaftslebens), har ligeledes taget Initiativet til Udgivelse af dette nyttige Samleværk. I Værket gengives ikke blot de gældende Love for Tilsyn med Kreditbankerne, men tillige de i Tilknytning dertil udstedte Forordninger, Regnskabsskemaer o. lign. I en kort Indledning søges der optrukket nogle almindelige Resultater med Hensyn til Bankloves Indhold.

Hensigten med disse Linier er blot at gøre opmærksom paa Fremkomsten af Værket, der vil være til betydelig Gavn som Materialesamling for Fagfolk.

Holger Koed.

A. Wald: BERECHNUNG UND AUSSCHALTUNG VON SAISONSCHWANKUNGEN (Beiträge zur Konjunkturforschung, herausgegeben vom Österreichischen Institut für Konjunkturforschung, Nr. 9), Jul. Springer, Wien 1936, VIII + 140 Sider.

Denne den første af det østrigske Instituts »Beiträge« af væsentlig teoretisk-statistisk Indhold befatter sig alene med Udskillelsen af Sæsonvariationerne af en Tidsrække. Disse Svingninger adskiller sig jo i Almindelighed fra andre Svingninger derved, at deres Periodelængde paa Forhaand er given, og er forsaavidt enklere at behandle. Dog maa Forf. naturligvis til at begynde med tage alle Slags Bevægelser i Betragtning for i det hele at definere sin Opgave, og det gøres ogsaa i nogle indledende, mere almindelige Bemærkninger om Analyse af Tidsrækker, til hvilke jeg nedenfor kommer tilbage. Iøvrigt gennemgaaes i et særligt Afsnit en Række af de i

Omløb værende Metoder til Udskillelse af Sæsonsvingninger, og et helt særligt Afsnit drejer sig alene om Muligheden af at benytte den i sin Tid omtrent samtidig af Pseudonymet »Student« og af Oskar Anderson i »Biometrika« fremstillede Differensmetode (senere af K. Pearsson benævnt »variate difference method«) til Udskillelsen af Sæsonkomponenten. Muligheden af at benytte denne Metode til Udskillelse af mere eller mindre periodiske Komponenter i det hele taget har jeg tidligere omtalt her i Tidsskriftet (Aarg. 1931, S. 95 f.) og rent skønsvis fundet, at Forudsætningerne for Metodens Anvendelighed i Praksis næppe gav store Løfter, og det er derfor ganske interessant at bemærke, at nærværende Forf., hvad Sæsonsvingningerne angaar, finder, at i de mange Tilfælde, hvor der forekommer betydelige Sæsonsvingninger, er Forudsætningerne for Differensmetodens Anvendelighed i Praksis ikke til Stede. Det er straks mere definitivt end mit Skøn, at Sæsonsvingningerne i disse Tilfælde først maa udskilles efter en eller anden særskilt Metode, inden Differensmetoden kan bringes til Anvendelse overfor de øvrige mulige Komponenter.

Bogens sidste Afsnit, der udgør ca. Halvdelen af Arbejdet, handler endelig om en af Forf. selv opstillet ny Metode. Til denne kommer han ved først med megen Omhu at opstille en Række (5 à 6) forskellige, men rent formelle Betingelser, som en Dekomposition, specielt en Sæsonudskillelse i det mindste maa opfylde; i Virkeligheden sker dette paa Baggrund af den foregaaende Fremstilling af tidligere Metoder og deres Mangler, og det drejer sig alene om rent formelle Betingelser, der naturligvis ikke kan forbigaa; men som jeg synes ikke med Udbytte kan gøres til eneste Indhold af Problemet. Ikke blot har den rent matematiske Behandling af Opgaven derved ganske fortrængt Anvendelsen af saadanne økonomiske Betragtninger, der dog maatte ligge en Konjunkturstatistiker nær, og derved i det hele aktualiseret Spørgsmaalet, om det fortsat er lønnende at behandle disse Problemer blot formelt, d. v. s. under eet med de sæsonprægede Tidsrækker, der forekommer ogsaa i andre Videnskaber. Men dernæst giver den nye Metodes Indhold ogsaa meget mere Indtryk af at handle om Reparation af et gammelt »Værk«, end om Konstruktion af et nyt.

Der findes ellers Betragtninger og Synspunkter i Forf.s Behandling, som det er værd at fremhæve; ganske særlig er jeg fuldtud enig i, at man maa komme bort fra den antikverede Anskuelse, at Sæsonkomponenten er en rent periodisk Funktion; Forf. løsriver sig her fra denne »stive« Betragtningssmaade ved at sætte Sæsonkomponenten

$$s(x) = \lambda(x) \cdot p(x),$$

hvor $p(x)$ er en rent periodisk Funktion, medens $\lambda(x)$ er en Funktion, der paa nærmere angiven Maade varierer »langsomt« med Tiden x i Forhold til de Variationer, $p(x)$ udviser. Det kan imidlertid tænkes gjort paa en Mangfoldighed af andre Maader, og hvad der her burde foretrækkes, kommer man aldrig til, saalænge man bliver ved at operere udfra den simple, men ferske Forudsætning, at Tidsrækken $\varphi(x)$ sammensætter sig additivt af sine Komponenter, d. v. s. at

$$\varphi(x) = t(x) + s(x) + f(x) + c(x),$$

hvor $t(x)$ er »trend«en, $s(x)$ Sæsonkomponenten, $f(x)$ den cycliske Kom-

ponent (eller Summen af flere saadanne) og $c(x)$ en »catchall« (Rodebunke), som Henry Schultz betegnende kalder den.

Denne Forudsætning skal jeg nu ikke misrekommandere; den er sikkert med tilstrækkelig god Tilnærmelse anvendelig i nogle Tilfælde, men uanvendelig i andre, og strengt taget aldrig rigtig. Een af Forudsætningens simpleste Konsekvenser er at beregne den sæsonbefriede Række som et glidende Gennemsnit $g(x)$ af den originale Rækkes Værdier over et Interval = en Periode, og at betragte Resten

som Udtryk for $s(x)$. $q(x) - g(x)$

Det er simpelt og Meningen nogenlunde let at begribe. Forf.s nye Metode er — i Kraft af hans Udgangspunkt — for den allervæsentligste Del i Virkeligheden akkurat dette, men — forstaar sig — forsynet med visse Korrektioner. Men enten er disse Korrektioner saa smaa, at man i det hele maa komme i Tvivl om deres virkelige Betydning (her svigter den udelukkende formelle Betragtning), eller ogsaa beløber de sig til noget betragteligt, og saa spørger man endnu mere, hvad de virkeligt betyder (her svigter ogsaa den udelukkende formelle Betragtning). Jeg har kun »eksperimenteret« Metoden paa Beskæftigelsens og Seddelmængdens Sæson, og her kan man ikke anbefale andre det betydelige Merarbejde, det er at komme i Besiddelse af den Ændring, Korrektionen giver.

Formentlig er yderligere Forsøg ogsaa overflødige. Vil man naa længere end til det i en Række Tilfælde i Praxis anvendelige »glidende Gennemsnit«, maa man bekvemme sig til at opgive den simple Forudsætning. Foreløbig er den i hvert Fald af en Slags opportunistiske Grunde (Frisch) vanskelig at komme uden om, naar man stiller sig den videregaaende Opgave at dekomponere en Tidsrække simultant i »alle« dens Komponenter, af hvilke kun Sæsonen optræder med given Periodelængde. Men angriber man alene Sæsonudskillelsen, er Periodelængden dog given, og det vilde da være en Opgave at undersøge, hvilke Muligheder denne Simplifikation kunde give Adgang til.

Forf. filosoferer som nævnt i sin Indledning temmelig indgaaende over Opgavens Definition, og gør fuldstændig rigtigt opmærksom paa, at Komponenterne kan paavirke hinanden; definerede man derfor med Henblik herpaa Komponenterne paa den Maade, at f. Eks. Sæsonkurven var det Forløb, Tidsrækken vilde have faaet, hvis der ingen Konjunkturændringer eller ingen trendagtig Udvikling o. s. v. havde været, og tilsvarende med de øvrige Komponenter, maatte man faa en Dekomposition, for hvilken Betingelsen

$$q(x) = t(x) + s(x) + f(x) + c(x),$$

ikke var opfyldt.

Det er visselig rigtigt, men indeholder ikke noget Dilemma. Det er alene i det Tilfælde, at Komponenterne er eller med Tilnærmelse kan betragtes som uafhængige af hinanden, at man kan fremstille Tidsrækken additivt af sine Komponenter. Er de ikke det, maa Tidsrækken være en anden Funktion af Komponenterne

$$q(x) = F(t, s, k, c),$$

og kendte man virkelig denne Funktion, var der intet i Vejen for at rede-gøre for, hvormeget af Ændringen fra et Tidspunkt til et andet, der kan

føres tilbage til hver af Aarsagerne (se f. Eks. mine Bemærkninger herom i »Socialt Tidsskrift« 1936, S. 153). De »Andele«, man da kunde bestemme, vilde i dette Tilfælde ikke fremstille selve Komponenterne; for hver enkelt af dem derimod Virkningen af dem i Kooperation med de øvrige; men »Andelenes« Sum vilde *eo ipso* tilsammen give hele Ændringen, som de skal.

Denne Distinktion mellem Komponenterne og deres Virksomhed synes Forf. end ikke at have faaet Øje paa; og da han meget rigtigt forlanger, at Regnestykket skal gaa op, griber han i sine filosoferende Bemærkninger til som den hensigtsmæssigste Definition at vælge en, hvor Sæsonkomponentens Udskillelse beror paa »Ausschaltung« af en anden, oven i Købet den mystiske $c(x)$, uden at det paany forklares, hvad der skal forstaas ved »Ausschaltung«.

Ikke blot synes Forf. saaledes at være blind for, at man herved slet ingen Ting har defineret; yderligere noterer han med Tilfredshed, dels at den oprindelige Række med denne Definition sammensætter sig additivt af sine Komponenter (hvad den naturligvis da ikke kan undgaa), dels at man ikke opnaar dette ved nogen anden Definition (hvad der simpelthen ikke er rigtigt). Dette berører ikke selve Forf.'s Udgangspunkt, men alene hans særlige og noget søgte Begrundelse af dets Berettigelse. Det er imidlertid Synd, at Forf. slet ikke kender Frisch — specielt hans »changing harmonics«; det har i hvert Fald i denne Sammenhæng hævnnet sig, forsaavidt som det foreliggende Arbejde tyder paa, at dets Forf. er i Besiddelse af Evner til og Forudsætninger for at give sig i Kast med denne Slags Problemer efter de Linier, Frisch har angivet.

H. Cl. Nybølle.

Franz Zizek: WIE STATISTISCHE ZAHLEN ENTSTEHEN, Verlag Hans Buske, Leipzig 1937, 151 Sider.

Redaktionen har anmodet mig om at anmelde denne Bog; jeg har ogsaa prøvet paa at faa den læst; trods flere Forsøg er det dog ikke lykkedes; saa jeg burde forsaavidt overlade Hvervet til andre; men saa spørger man uvilkaarlig sig selv, om der findes nogen af dansk Mentalitet, der virkelig vilde ofre sig; herom tvivler jeg, og vil da i det mindste gerne sige hvorfor.

For det første fordi Bogen er et Pragteksempel paa, hvad man herhjemme vilde kalde tysk Lærdom og Videnskabelighed; her defineres, systematiseres, rubriceres og klassificeres i saadan Grad, at man hvert Øjeblik griber sig i ikke at kunne finde Eksempler paa, hvad det nu i Virkeligheden gælder — og derfor »svømmer«, læser om igen eller fortsætter i Haab om Lysning i Tykningen for til sidst at føle sig slaaet helt ud.

Jeg ser her ganske bort fra Trangen til at opponere mod det formaals-tjenlige (»Nytten«) af denne Slags Analyser uden efterfølgende Syntese; for »Nytte« er noget højst diskutabelt; som Følge heraf og som Følge af, at det jo dog ikke drejer sig om en ukendt og uerfaren Forfatter, der er blevet behersket af sit Emne under sin Kamp for at beherske det, lader jeg mig heller ikke friste til at tro, at der slet ikke ligger Realiteter bag Ordene. Jeg konstaterer blot, at denne Form for Fremstillingskunst aabenbart ikke egner sig videre for Eksport.

Men dernæst har jeg ikke indskrænket mig til at tage gamle Gnavpotters